

Bijlage: Was-wordt-tabel

Was-wordt-tabel bij de Ontwerp Omgevingsvisie, provincie Fryslân

Deze tabel plaatst het huidige provinciale beleid voor de fysieke leefomgeving naast het nieuwe provinciale beleid voor de fysieke leefomgeving dat in de ontwerp Omgevingsvisie is verwerkt; dit is voor de verschillende onderwerpen/ thema's van de fysieke leefomgeving gedaan. Op die manier is overzichtelijk welk beleid wordt gewijzigd en welk beleid wordt voortgezet. De tabel is niet volledig, maar omvat wel de belangrijkste beleidsuitspraken/beleidsuitgangspunten in het huidige provinciale beleid.

De tabel werken we in samenspraak met onze partners verder uit qua opgaven, belangen en rollen: wie gaat wat doen om de doelen te bereiken. Bij deze nadere uitwerking worden zoveel mogelijk de inhoudelijke principes en samenwerkingsprincipes uit de Omgevingsvisie betrokken; waar relevant, is dat in de tabel aangegeven.

Veel van het huidige beleid, in de vorm van o.a. beleidsbrieven, is recent vastgesteld, actueel en al in lijn met de principes en keuzes in de ontwerp Omgevingsvisie.

Daarom komen veel voorstellen neer op 'handhaven', met evt. nuancering en meer ruimte voor maatwerk en flexibiliteit.

Door middel van kleuren is aangegeven waar al dan niet verschuivingen te verwachten zijn:

Legenda:

Handhaven van beleid/ rol

Ander beleid/ rol

Nieuw beleid/ rol

Loslaten/ versoepelen van beleid of rol

<i>was</i>	<i>wordt</i>	<i>onderbouwing</i>
<p>Streekplan Fryslân 2007</p> <ul style="list-style-type: none"> • Indeling van kernen in stedelijke centra (stedelijk netwerk Fryslân), regionale centra, bedrijfsconcentratiekernen en overige kernen, met daaraan gekoppeld ontwikkelmogelijkheden voor wonen, werken en voorzieningen, incl. mogelijkheden van voorraadvorming. Ontwikkelmogelijkheden van stedelijke centra zijn (indicatief) aangegeven in stedelijke bundelingsgebieden, onderdeel van economische kernzones. Voor Waddeneilanden is maatwerk voor wonen en werken mogelijk. • Aanwijzing van recreatiekernen (m.u.v. de Waddeneilanden), bedoeld voor concentratie van de grotere recreatieve voorzieningen (verblijfs-, dag-, en vaarrecreatie); buiten recreatiekernen zijn kleinschalige ontwikkelingen mogelijk. Maxima (getallen) aan omvang van voorzieningen dag-, vaar- en verblijfsrecreatie. Verbetering en uitbreiding van de op kaart aangegeven toeristisch-recreatieve netwerken, met passende recreatieve voorzieningen op logische punten daarlangs. • Nadruk op recreatieve kwaliteitsverbetering. Verhoogde aandacht voor landschappelijke inpassing en verantwoordelijkheid van sector voor beheer natuur, landschap en erfgoed. 	<ul style="list-style-type: none"> • Geen generieke kernenindeling meer gehanteerd, in lijn met principe 'decentraal wat kan'. Wel de stedelijke en regionale centra op kaart gezet en functies ervan benoemd; geen dwingend beleid aan gekoppeld, zij het dat wel accenten qua bedrijvigheid bij steden zijn aangegeven (grootschalig; transport, logistiek; zeehavengebonden). Maatwerk voor de beste plek voor een bedrijf(cluster) is mogelijk, passend in omliggend gebied. Dit sluit aan op het principe 'decentraal wat kan'. Voor Waddeneilanden blijven uitgaan van maatwerk. • Geen recreatiekernen met quota meer gehanteerd. Concentratie en inpassing van recreatie invullen via de inhoudelijke principes 'zuinig en meervoudig ruimtegebruik', 'omgevingskwaliteiten als ontwerpbasis', 'koppelen en verbinden'. Van belang zijn kwaliteit en inpassing via Nije Pleats aanpak. Meer nadruk op procesvoorwaarden, met als aandachtspunten: (markt)potenties, aansluiten bij bestaande voorzieningen (concentratievoordelen benutten), draagvlak omgeving, versterking cultuur- en natuurerfgoed en leefbaarheid in dorpen en steden. • Uitgangspunten handhaven. Slimme groei van Friese Gastvrijheidseconomie; versterking van cultuurtourisme; geen massa en piekbezoeken, maar kwaliteit en spreiding in na- en laagseizoen en spreiding over de 	<ul style="list-style-type: none"> • Veel stedelijke functies zijn planologisch al geregeld, en de behoefte aan nieuwe functies is beperkt; er is dus niet veel programma meer om te 'verdelen'. Gemeenten kunnen, binnen regionale afspraken, zelf de gewenste verdeling van woningbouw, bedrijventerreinen ca. over hun kernen bepalen. Het is wel gewenst dat de logische plekken voor met name grootschalige en zeehavengebonden bedrijvigheid worden benut, ook gelet op de ontsluiting ervan. Maatwerk per bedrijf is mogelijk. <p>Deze insteek sluit aan bij de behoefte aan revitalisering, modernisering en kwaliteitsverbetering van recreatievoorzieningen met toekomstperspectief. Een aantal daarvan ligt buiten de recreatiekernen; flexibiliteit voor maatwerk is gewenst, binnen kader. Per locatie via een Nije Pleats aanpak³ vervolgens de ontwikkelmogelijkheden bepalen. Dit past in een integrale gebiedsgerichte aanpak en binnen de principes 'omgevingskwaliteiten als ontwerpbasis', 'koppelen en verbinden', 'ja, mits' en 'ruim op inhoud, sturen op proces'. Concentratie van recreatieve voorzieningen blijft wel van belang.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Uit onderzoek⁴ blijkt dat deze nadruk nog steeds terecht is: niet meer van hetzelfde, maar aanvullingen die het aanbod completeren met aandacht voor inpassing in omgeving.

³ In Nije Pleats aanpak buigen deskundigen zich met de initiatiefnemer over een concreet voornemen. Gezamenlijk komen ze tot een advies over de inpassing van het voornemen; ook omwonenden kunnen hierbij betrokken worden. Voordelen: snelheid en duidelijkheid voor initiatiefnemer; één integraal en onderbouwd advies, dat bijdraagt aan goede inpassing in omgeving.

⁴ Onderzoek Verblijfsrecreatie in Fryslân, Bureau voor Ruimte en Vrije Tijd, april 2013, onderzoek t.b.v. ruimtelijk en toeristisch beleid. Position Paper Friese Gastvrijheidseconomie 2018.

was	wordt	onderbouwing
<p>Herkenbaarheid van landschappelijke kernkwaliteiten is randvoorwaarde.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Stabilisatie van recreatiedruk op Waddeneilanden; via bijv. systeem van beddenboekhouding kan dit per plan verantwoord worden. Op Terschelling en Ameland is nog ruimte voor groei; op Vlieland en Schiermonnikoog is dit beperkt. • Permanente bewoning van recreatiewoningen is ongewenst. Onder voorwaarden is omzetting naar woonbestemming mogelijk. • Bij agrarisch bedrijf zijn mestverwerking, mestvergisting en biovergassing mogelijk, mits in hoofdzaak bedrijfseigen. Mest- en biovergisting voor meerdere bedrijven zijn mogelijk op agrolocaties¹ in landelijk gebied en bedrijven-terreinen. Ook biovergisting op bijv. voormalige gaswinlocaties en bij RWZI's, is mogelijk. • Concentratie van glastuinbouw in zoekgebied in Noordwest-Fryslân (max. 450 ha. bruto); daarbuiten beperkte ontwikkelmogelijkheden voor glastuinbouw. • In Streekplan zijn twee Nationale Landschappen (NL) nader begrensd: Zuidwest-Fryslân en Noordelijke Wouden. Er gelden geen extra beschermingsregels. Wel zijn hier extra mogelijkheden voor stimulering van landschapsontwikkeling. In nieuw rijksbeleid zijn NL als categorie 	<p>provincie, met accenten per regio. Behoeftte aan modernisering en kwaliteitsverbetering van logiesaccommodaties met toekomstperspectief. Niet meer van hetzelfde, maar aanvullingen die het aanbod completeren.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Stabilisatieprincipe vullen de Waddeneilandgemeenten primair al zelf in; niet meer actief op sturen. Uitgaan van zorgvuldige inpassing van initiatieven, i.c.m. beoordeling op basis van Natuurbeschermingswet. Dit biedt voldoende waarborgen. • Uitgangspunt handhaven. Omzetting is mogelijk als recreatiewoningen aansluiten op stad of dorp en dit past in woonbeleid. Gemeenten wegen dit primair af. • Handhaven. • Blijven uitgaan van concentratie van nieuwe glastuinbouw in de planologisch geregelde clusters in Noordwest Fryslân. Ontwikkelmogelijkheden voor bestaande glastuinbouw zo nodig op programmaniveau aangeven. • Nationale Landschappen handhaven; niet als categorie met beperkingen, maar als stimulans. Begrenzing ervan is niet aangegeven. 	<p>Ruimte voor revitalisering van bestaande bedrijven is daarom gewenst.</p> <ul style="list-style-type: none"> • De Waddeneilandgemeenten leggen al de nadruk op kwaliteitsverbetering en niet op sterke capaciteitsgroei. Maatwerk per eiland. • Geen noodzaak tot permanente bewoning. Er zijn in het algemeen voldoende woningen. Voor 'noodsituaties' volstaat gemeentelijke gedoogregeling (tijdelijk en persoonsgebonden). • Huidig beleid biedt voldoende mogelijkheden voor deze vormen van duurzame energiewinning. Agro-locaties in landelijk gebied zijn tot nu toe niet of nauwelijks tot ontwikkeling gekomen. Deze optie kan meer in beeld komen. • Er is nog voldoende ontwikkelingsruimte voor glastuinbouw in NW Fryslân. Op dit moment geen behoefte aan verdere uitbreiding van glastuinbouwareaal. Concentratie voorkomt versnippering en aantasting landschap. • Hoewel de status geen onderscheid maakt qua ruimtelijke ontwikkelingsmogelijkheden, werkt de status zeer positief voor de inzet op beheer en behoud van het landschap. Past bij principe 'omgevingskwaliteiten als ontwerpbasis'.

¹ Een agro-locatie is een plek waar agrarische dienstverlenende bedrijven (loonbedrijven, agrarische hulpbedrijven) of voorzieningen en installaties t.b.v. meerdere agrarische bedrijven zijn geconcentreerd.

was	wordt	onderbouwing
<p>vervallen. Het is aan provincies om NL wel of niet te handhaven.</p> <ul style="list-style-type: none"> Ruime en exacte reserveringszones voor toekomstige versterking primaire waterkeringen; daarbinnen gelden bouwbeperkingen, afhankelijk van ligging (kustplaatsen of daarbuiten). Conditie voor duurzaam bodemgebruik. Verontreiniging en uitputting bodem voorkomen; waardevolle bodemelementen zo min mogelijk aantasten. Daarom geen provinciale medewerking aan ondergrondse opslag van afvalstoffen zoals radioactief en chemisch afval; PS hebben in 2010 besloten dat ook ondergrondse opslag van CO2 ongewenst is. Geen provinciale medewerking aan bouw kerncentrales. PS hebben in 2013 schaliegaswinning ongewenst gevonden. In 2014 hebben PS nieuwe opsporingen en winningen van aardgas ongewenst gevonden. Geothermie en koude-warmte opslag (KWO) zijn mogelijk; onderbouwing per geval, momenteel niet toegestaan in grondwaterbeschermingsgebieden. Verplaatsing van zoutwinning NW Fryslân naar zoutwinning onder Waddenzee. Zoutwinning op land stopt uiterlijk in 2021. 	<ul style="list-style-type: none"> Ruimte voor toekomstige versterking moet beschikbaar blijven. Systematiek vereenvoudigd (reserveringszones zijn in Omgevingsvisie niet meer op kaart aangegeven). Met Wetterskip Fryslân nader beoordelen waar het nodig is om de reserveringszones voor dijkversterking te borgen in de Omgevingsverordening. Handhaven. Wel mogelijkheden voor ondergrondse opslag van stoffen ten behoeve van duurzame energievoorziening, bijv. in de vorm van perslucht, waterstof, biogas of warmte. Op programmaniveau een afwegingskader maken voor activiteiten en opslag in de (diepe) ondergrond. Handhaven. Handhaven. Handhaven. Geothermie en KWO mogen geen risico's op verontreiniging opleveren in grondwaterbeschermingsgebieden. Zo lang gevolgen van fracking onduidelijk zijn, is fracking voor geothermie met gebruikmaking van schadelijke stoffen ongewenst. Handhaven. Provincie houdt vinger aan de pols wat betreft gevolgen van zoutwinning in Waddenzee. 	<ul style="list-style-type: none"> Sluit aan op gewenste flexibiliteit voor bijv. nieuwe concepten als vooroverontwikkeling i.c.m. brede, multifunctionele dijk. Past in principe 'zuinig en meervoudig ruimtegebruik'. Principes van dijkversterking en bouwbeleid verder uitwerken op programmaniveau en evt. in Omgevingsverordening. Tot nu toe geen behoefte aan ondergrondse opslag van afvalstoffen; het Rijk wil CO2 ondergronds op zee opslaan. Er komt mogelijk wel behoefte aan opslag t.b.v. duurzame energie om tijdelijke pieken op te vangen. Ook het Rijk zet niet meer in op nieuwe schaliegaswinning en nieuwe gaswinningen. Geothermie is volgens regionale Energiestrategie 2017 kansrijk bij grote energievraag, zoals in en rond steden, glastuinbouw en industrie met grote warmtevraag. Minister van EZ heeft zoutwinningsvergunning Havenmond (Waddenzee) verleend.

was	wordt	onderbouwing
<ul style="list-style-type: none"> Nieuwe ontgroningen multifunctioneel en buiten natuurgebieden; ook uitbreiding van ontgroningen bij voorkeur multifunctioneel. Winning van zand in IJsselmeer bij voorkeur in vaargeulen. Daarbuiten via maatwerk, uit te werken en af te wegen in beheerplan Natuurbeschermingswet en natuurtoets. <p>Streekplan Fryslân 2007 i.c.m. Ladder duurzame verstedelijking (zuinig ruimtegebruik)</p> <ul style="list-style-type: none"> Toepassen Ladder duurzame verstedelijking² bij nieuwbouw voor stedelijke functies. Indicaties voor woningtoename in bestaand bebouwd gebied (aandeel) en voor minimale woningdichtheid in nieuwe woonuitbreidingen. Nieuwe uitbreidingslocatie voor stedelijke functie sluit aan op bestaande stad of dorp. Uitzonderingen zijn benoemd. Aard en schaal van ontwikkelingen zijn per type kern aangegeven. 	<ul style="list-style-type: none"> Bij nieuwe of uitbreiding van ontgroning t.b.v. winning van oppervlakedelfstoffen, moet sprake zijn van multifunctionaliteit. Dit past bij de principes koppelen en verbinden, en zuinig en meervoudig ruimtegebruik. Op visieniveau verder geen uitspraken over ontgroningen. Handhaven. Bij de toepassing van de Ladder duurzame verstedelijking wel rekening houden met nieuwe ontwikkelingen en inzichten, w.o. ruimte voor klimaatadaptatie en duurzame energie. In onderbouwing van ruimtelijke plannen dit meenemen. Sluit aan op principe 'zuinig en meervoudig ruimtegebruik'. Geen indicaties meer in Omgevingsvisie voor woningtoename in bestaand bebouwd gebied en min. woningdichtheden. Deze insteek is gehandhaafd. Aard en schaal van ontwikkelingen zijn niet meer per type kern aangegeven. Voor transitie naar circulaire economie is een plek buiten stad of dorp mogelijk. Verder mogelijkheden voor tijdelijke huisvesting van eigen jeugd en ouderen die in dorp willen blijven wonen, en van seizoenswerkers en tijdelijk personeel in buitengebied of op het terrein van de werkgever zelf. 	<ul style="list-style-type: none"> De behoefte aan oppervlakedelfstoffen zoals zand en grind neemt in de toekomst waarschijnlijk af. Tegelijk zijn er meer mogelijkheden om winning te combineren met maatschappelijke opgaven, zoals verdiepen van meren en vaarwegen voor de recreatievaart, of bestrijden van verdroging van natuurgebieden. Ook gelet op het ruime aanbod van oppervlakedelfstoffen, zijn deze uitgangspunten nog steeds van belang. Toepassen van Ladder duurzame verstedelijking in gemeentelijke ruimtelijke plannen is een wettelijke verplichting; de provincie toetst daarop. Bij invulling daarvan ook rekening houden met nieuwe opgaven zoals duurzame energievoorziening en klimaatadaptatie; dit kan binnen bestaand bebouwd gebied om meer ruimte vragen (bijv. voor groen en water). Bij circulaire economie gaat het bijv. om nieuwe bedrijvigheid gekoppeld aan circulaire reststromen en bestaande recycling; hoge energievraag nabij kansrijke geothermie of restwarmte. Per situatie af te wegen. Tijdelijke huisvesting kan oplossing zijn voor geconstateerde behoefte: woningen neerzetten voor een bepaalde periode, die daarna afgebroken of verplaatst kunnen worden. In samenspraak met partners een onderzoek doen naar de mogelijkheden om flexibele (circulaire) woningbouw te stimuleren.

² De Ladder duurzame verstedelijking zit in het Besluit Algemene Regels Ruimtelijke Ordening. Ze verplicht gemeenten om de behoefte aan een stedelijke ontwikkeling te onderbouwen, en vervolgens te kijken of aan die behoefte door herstructurering, transformatie in bestaand bebouwd gebied kan worden voldaan voordat een uitbreidingslocatie wordt ontwikkeld. Provincies zorgen voor regionale afspraken tussen gemeenten over de behoefte van nieuwe stedelijke functies. Dit levert tevens de onderbouwing op voor toepassing van de Ladder.

was	wordt	onderbouwing
<ul style="list-style-type: none"> Maken van regionale afspraken met gemeenten over programma's voor woningbouw en bedrijventerreinen; mede als onderbouwing van de behoefte voor Ladder duurzame verstedelijking. Indicatieve aandelen regio's. Maken van afspraken met F4-gemeenten over ontwikkeling kantoorvolume (programma kantoren); mede als onderbouwing van de behoefte voor Ladder duurzame verstedelijking. Terughoudend beleid voor nieuwe detailhandel buiten kernwinkelgebieden: alleen ruimte voor perifere detailhandel (PDV); grootschalige detailhandel (GDV) alleen bij Leeuwarden. Criteria voor hergebruik van vrijkomende bebouwing in het landelijk gebied, waaronder vrijkomende boerderijen. Criteria voor nevenactiviteiten en R&T bij agrarische bedrijven. Pilots landelijk wonen voor aantrekken van nieuwe inwoners uit andere provincies: tien nieuwe landgoederen in stedelijke bundelingsgebieden, en zeven landelijke woonclusters bij een kern (20-50 wooneenheden per cluster). Concept kwaliteitsarrangementen: concreet project waarin nieuwe vormen van wonen, werken, recreëren, zorg, cultuur, educatie 	<ul style="list-style-type: none"> Principe handhaven. Wel meer flexibiliteit voor binnenstedelijke woningbouw. Aandachtspunt: in afspraken zit voldoende flexibiliteit voor maatwerk op gebieds-, dorps-, en wijkniveau. Geen indicatieve aandelen voor woningbouwregio's meer opgenomen. Principe handhaven. Aandachtspunt: in afspraken zit voldoende flexibiliteit voor maatwerk op gebieds-, dorps-, en wijkniveau. Terughoudendheid handhaven, maar nader uit te werken op programmaniveau (GDV, PDV e.d.). In het kader van Retail-aanpak stimuleren van regionale afstemming van gemeentelijk detailhandelsbeleid/ visies. Op visieniveau geen uitspraken over. Uit te werken op programmaniveau. Pilots zijn achterhaald. Niet meer opnemen. Dit concept hoeft niet meer apart benoemd te worden. Op basis van de inhoudelijke principes en samenwerkingsprincipes maatwerk leveren voor zulke concepten. 	<ul style="list-style-type: none"> Regionale afstemming blijft nodig om overaanbod/ leegstand, ongewenste concurrentie en onnodig ruimtebeslag te voorkomen. Levert bovendien onderbouwing op voor toepassing van de Ladder duurzame verstedelijking bij afzonderlijke ruimtelijke plannen. Sluit aan op principe 'zuinig en meervoudig ruimtegebruik'. Zie hierboven. Dit vloeit voort uit de Retaildeals⁵ en de provinciale Retail-aanpak. Enige verruiming kan meer ruimte bieden voor maatwerk op basis van omstandigheden in gebied. Dit legt een grotere verantwoordelijkheid neer bij gemeenten. Past bij principes 'omgevingskwaliteiten als ontwerpbasis', 'decentraal wat kan', 'ja, mits'. Er zijn weinig pilots daadwerkelijk gerealiseerd.

⁵ Conform de Retaildeal, die de minister van EZ in 2016 met de provincies heeft gesloten. De provincies hebben als taak om samen met andere partijen de overcapaciteit aan winkelvloeroppervlak te verminderen en te zorgen voor sterke winkelgebieden. Doel hiervan: de winkelleegstand met 20% terugdringen.

<i>was</i>	<i>wordt</i>	<i>onderbouwing</i>
<p>worden gecombineerd met verbetering ruimtelijke kwaliteit in landelijk gebied. Ruimte voor maatwerk binnen algemene principes en passend bij de genoemde voorbeelden. Daaronder valt een ruimte-voor-ruimte regeling ter bevordering van sloop lelijke bebouwing.</p>		
<p>Beleidsbrief duurzame landbouw 2017</p> <ul style="list-style-type: none"> • Omschakeling naar duurzame landbouw, ecologische én economisch; de provincie werkt hieraan in ondersteunende en stimulerende zin, samen met andere partijen. • Industriële, niet-grondgebonden agrarische bedrijven zijn ongewenst. • Agrarische bedrijven hebben verder overal dezelfde ontwikkelmogelijkheden. Diversiteit van bedrijven blijft mogelijk: zowel produceren voor lokale/ regionale markt als voor (inter)nationale markt. • Bij vergroting van agrarische bouwpercelen de voorwaarden toespitsen op duurzaamheid bedrijfsvoering: verdere verruiming is mogelijk, mits niet alleen afspraken over landschappelijke inpassing maar ook over duurzaamheid en grondgebondenheid bedrijfsvoering. Bovendien zorgvuldige afstemming (bij voorkeur overeenstemming) met omwonenden. 	<ul style="list-style-type: none"> • Handhaven. Daarnaast extra inspanning stimuleren bij uitbreiding van agrarische bedrijven en andere economische activiteiten (zie hieronder). • Nieuwe intensieve veehouderijen blijven ongewenst. Agrarische bedrijven zijn grondgebonden en houden binding met omgeving. • Handhaven. Wel worden de omgevingskwaliteiten in een gebied meer bepalend voor de agrarische ontwikkelmogelijkheden. • Invulling aan geven door toepassing van de principes. Niet in de vorm van extra regels. 	<ul style="list-style-type: none"> • Dit sluit aan op het principe 'koppelen en verbinden'. • Ontwikkelmogelijkheden kunnen veranderen door aanpassingen in productieomstandigheden, zoals waterpeilen. Ook worden ontwikkelmogelijkheden bepaald door nabijheid van voor stikstofgevoelige Natura 2000 gebieden. Ook extra functietoekenningen, zoals waterberging of natuurbeheer, kunnen zorgen voor verschillende productiemogelijkheden.

<i>was</i>	<i>wordt</i>	<i>onderbouwing</i>
<p>Beleidsnotities schaalvergroting melkveehouderijen, en intensieve veehouderijen/ Streekplan en Verordening Romte Fryslân 2014</p> <ul style="list-style-type: none"> Ruimte voor schaalvergroting melkveehouderijen binnen kernkwaliteiten landschapstypen, tot in principe max. 3 ha per bouwperceel; afwijking in bijzondere situaties mogelijk. Boven 1,5 ha inpassing via Nije Pleats methode. Melkveehouderijen moeten grondgebonden blijven (niet footloose). Ruimte voor schaalvergroting bestaande intensieve veehouderijen binnen kernkwaliteiten landschapstypen, tot in principe max. 1,5 ha per bouwperceel; afwijking in bijzondere situaties mogelijk. Geen ruimte voor nieuwe bouwpercelen voor intensieve veehouderijen. 	<ul style="list-style-type: none"> In de Omgevingsvisie zitten geen oppervlaktecriteria. Inpassing gebeurt op basis van maatwerk aan de hand van de principes. Belangrijk is dat bedrijven natuurlijke en sociale binding met hun omgeving houden: grondgebonden bedrijven in een omvang die past in het landschap en bij de Friese identiteit en sociale context. Handhaven. Zie hierboven. Zie hierboven, over oppervlaktecriterium melkveehouderijen. Handhaven. 	<ul style="list-style-type: none"> Op programmaniveau en in Omgevingsverordening uit te werken. Dit biedt meer ruimte voor maatwerk op basis van omstandigheden in het gebied. Dit legt een grotere verantwoordelijkheid neer bij gemeenten. Uit recent (landelijk) onderzoek blijkt dat er een relatie is tussen veehouderij en volksgezondheid a.g.v. de uitstoot van stoffen in de lucht. Nader onderzoek naar deze relatie is gewenst, zo nodig ook in Fryslân om duidelijkheid te verkrijgen. Op basis van toekomstige Wet Veedichte gebieden, kan de provincie zo nodig maxima stellen aan dieraantallen in een gebied of per locatie. Dit past bij het principe 'gezond en veilig'. Sluit aan bij maatschappelijke opvattingen en inzichten en bij Beleidsbrief duurzame landbouw 2017. Zie hierboven. Vooral bij uitbreiding van intensieve veehouderijen is aandacht nodig voor effecten op milieu/ volksgezondheid. Dit past bij het principe 'gezond en veilig'.
<p>Natuurbeleid/ Streekplan</p> <ul style="list-style-type: none"> Algemeen: stimuleren herstel biodiversiteit in brede zin, incl. soortenbeleid Natuurbeschermingswet. 	<ul style="list-style-type: none"> Inzet handhaven. Extra inzet op: <ul style="list-style-type: none"> - natuurinclusief ontwerpen meenemen in andere opgaven; 	<ul style="list-style-type: none"> Deze punten verder invullen op programmaniveau, aan de hand van de principes 'koppelen en verbinden', 'decentraal wat kan', 'rolbewust', 'aansluiten bij wat er al gebeurt'.

was	wordt	onderbouwing
<ul style="list-style-type: none"> • Realiseren/ afronden van Nationaal Natuurnetwerk (NNN), waarvan de grenzen in 2014 zijn herijkt (incl. Natura 2000), en vervolgens inrichten volgens Natuurbeheerplan. • Beheren en beschermen van bestaande natuurgebieden in NNN op basis van natuurbeheerplan en van beschermingsregels Natuurbeschermingswet, Streekplan en verordening Romte, incl. mogelijkheden medegebruik zoals op Streekplankaart 13 (zoning) aangegeven. • Uitgangspunten voor mitigatie en natuurcompensatie bij ingrepen in/ nabij NNN van groot openbaar belang; specifieke uitgangspunten voor Waddeneilanden (kwalitatieve compensatie). • Bestaande natuurgebieden buiten NNN handhaven en planologisch beschermen. 	<ul style="list-style-type: none"> - samenwerking met overheden en samenwerking; - zoeken naar verbinding met economische activiteiten; - soorten van Fries belang, ook buiten natuur- en weidevogelgebieden en ANLB gebieden. - biodiversiteit in het Veenweidegebied via het koppelen van opgaven. • Handhaven. Het tempo van afronding van NNN is afhankelijk van beschikbare middelen. • Handhaven. Gesprek aangaan over denkbare mogelijkheden van medegebruik natuurgebieden, passend binnen natuurdoelen, en noodzaak van functiezoning. Geen beschermingsregels meer opgenomen in Omgevingsvisie. Wel verwijzing naar bescherming NNN op grond van Wet natuurbescherming. • Geen uitgangspunten voor mitigatie en compensatie meer opgenomen in Omgevingsvisie. Deze uitgangspunten worden op programmaniveau ingevuld en vertaald in Omgevingsverordening. • Wanneer totale omvang aan natuurgebieden buiten NNN in stand blijft en natuurkwaliteiten per saldo behouden blijven, kan geschoven worden met deze gebieden. 	<ul style="list-style-type: none"> • Hierbij de principes 'zuinig en meervoudig ruimtegebruik', 'koppelen en verbinden', 'rolbewust', en 'aansluiten bij wat er al gebeurt' betrekken. • Hierbij de principes 'zuinig en meervoudig ruimtegebruik', en 'koppelen en verbinden' betrekken. • Niet alle natuurgebieden buiten EHS zijn even waardevol. Het gaat vooral om samenhang van het totaal aan natuurterreinen en het belang daarvan voor soorten (stoffering van landschap; ecologische vlucht- en pleisterplaatsen). Als deze samenhang van het totaal in stand blijft, is flexibiliteit mogelijk. Hierbij de principes 'zuinig en meervoudig ruimtegebruik', en 'koppelen en verbinden' betrekken. Uitwerken op programmaniveau. • Verder invullen en afwegen op programmaniveau.

<i>was</i>	<i>wordt</i>	<i>onderbouwing</i>
<ul style="list-style-type: none"> • Stimuleren van agrarisch natuurbeheer volgens principes van nieuw subsidiestelsel agrarisch natuur- en landschapsbeheer (ANLB); • Saldobenadering volgens (aangepaste) Programmatische Aanpak Stikstof (PAS): een veehouderij nabij een voor stikstof kwetsbaar natuurgebied kan groeien als stikstofbelasting door een andere activiteit afneemt. • Maatregelen bestrijding verdroging natuurgebieden: momenteel prioriteit voor Natura 2000-gebieden. 	<ul style="list-style-type: none"> • Handhaven. Het agrarisch natuurbeheer continueren, verbreden naar de samenleving, en eventueel intensiveren. En zo mogelijk koppelen aan instrumenten als peilbesluiten, waardoor meer mogelijkheden voor flexibel peilbeheer ontstaan. Via de werkwijze van lerend beheren naar een effectieve inpassing van het natuurbeheer in de agrarische bedrijfsvoering. Nagaan of het agrarisch natuurbeheer gekoppeld kan worden aan biodiversiteit en aan soorten van Fries belang. • Verwijzing naar PAS systematiek is verdwenen n.a.v. uitspraak Raad van State. Hiervoor zal een andere systematiek in de plaats komen. Nog uit te werken op basis van landelijke en provinciale vervolgcacties. • Geen uitspraken in Omgevingsvisie over prioritering. Nader af te wegen op programmaniveau. 	<ul style="list-style-type: none"> • Taakstelling in aantal hectares en gebieden, prioritering en inzet middelen afwegen op programmaniveau.
<p>Weidevogelnota 2014-2020/ Streekplan en Verordening Romte Fryslân 2014</p> <ul style="list-style-type: none"> • Handhaving van voldoende openheid en rust in weidevogelgebieden en ganzenfoerageergebieden. Dit belang betrekken in planologische afweging. • Financiële compensatie bij ingrepen die openheid en rust in weidevogelkansgebieden verstoren. 	<ul style="list-style-type: none"> • Uitgangspunt van behoud voldoende rust en openheid is gehandhaafd. Nagaan hoe deze gebieden het beste hun openheid en rust kunnen behouden; evt. afspraken over maken en uitwerken op programmaniveau. • Uitgangspunt van compensatie is gehandhaafd. Op programmaniveau nagaan hoe de compensatie in de praktijk van planvorming werkt, en waar de nadruk bij compensatie op moet liggen: kwantiteit (aantal hectares) of kwaliteit (aantal gruttopen) van gronden. 	<ul style="list-style-type: none"> • Op programmaniveau het behoud van rust en openheid van gebieden nader uitwerken. • Principe en wijze van compensatie verder regelen in Omgevingsverordening en Verordening weidevogels.

<i>was</i>	<i>wordt</i>	<i>onderbouwing</i>
<ul style="list-style-type: none"> Middelen en inspanningen voor weidevogels (weidevogelbeheer) concentreren in de weidevogelkansgebieden en daarbinnen in de weidevogelkerngebieden. 	<ul style="list-style-type: none"> Inzet op weidevogelgebieden is gehandhaafd en op doelniveau opgenomen. Blijven monitoren hoe dit werkt. 	<ul style="list-style-type: none"> Taakstelling in aantal hectares en gebieden, prioritering en inzet middelen afwegen op programmaniveau. Huidig kader daarvoor: subsidiestelsel agrarisch natuur- en landschapsbeheer (ANLB).
<p>Provinciaal beleid windenergie 2014/ Verordening Romte Fryslân 2014</p> <ul style="list-style-type: none"> Taakstelling van 530,5 MW in 2020 realiseren via windpark IJsselmeer, windpark Hiddum Hou, bestaande turbines, Friese deel windpark NO-polder. Bestaande turbines op huidige plek te vervangen, mits masthoogte en wiekdiameter niet toenemen. Nieuwe solitaire windturbine mogelijk bij agrarisch bedrijf met masthoogte van max. 10 m. Verder geen nieuwe windturbines mogelijk. 	<ul style="list-style-type: none"> Handhaven. Nieuwe windmolen van max. 100 m (tiphoogte) mogelijk, mits sanering van zelfde hoeveelheid tiphoogte én participatie omgeving; molens < 45 m tellen niet mee bij sanering. Dorpsmolens kunnen vervangen worden door nieuwe molen van max. 100 m (tiphoogte). Onder voorwaarden zijn max. 3 windmolens met ashoogte van max. 15 m per agrarisch bouwblok mogelijk. Handhaven. 	<ul style="list-style-type: none"> Past in Bestuursakkoord 2019-2023. Past in Bestuursakkoord 2019-2023. Vanuit Omgevingslab Energietransitie en Omgevingslab Steden en Dorpen kwam het signaal om meer ruimte te creëren voor maatwerk per gebied/ wijk/ dorp om zelfvoorzienend in energie te worden. Past in Bestuursakkoord 2019-2023. Zie hierboven. Past in Bestuursakkoord 2019-2023. Zie hierboven.
<p>Beleidsnotitie Romte foar Sinne</p> <ul style="list-style-type: none"> Zonne-energie-opstelling mogelijk aansluitend op stad of dorp, of als onderdeel van uitbreidingslocatie; omvang van opstelling afgestemd op energiebehoefte stad of dorp. In landelijk gebied zijn opstellingen mogelijk bij agrarisch bedrijf of niet-agrarisch bedrijf, waarbij vermogen ten dienste staat van het bedrijf. Ook langs infrastructuur (weg, spoor, water) is opstelling mogelijk. 	<ul style="list-style-type: none"> Uitgaan van zonneladder: eerst op daken en gevels van gebouwen; daarna kijken naar mogelijkheden in bebouwd gebied; vervolgens kunnen ook locaties in landelijk gebied nodig zijn om energiedoelen te halen, bij voorkeur buiten natuur- en landbouwgebieden. Bij initiatieven vanuit samenleving, die naar aard en schaal passen in gebied en voorzien in eigen energiebehoefte, uitgaan van maatwerk. Voor grootschalige ontwikkelingen samen met partners proactief op zoek naar (type) locaties die geschikt zijn. Deze in steek als provincie inbrengen in de Regionale Energiestrategie (RES). 	<ul style="list-style-type: none"> Zonneladder staat in Bestuursakkoord 2019-2023; enerzijds strakker beleid (zonneladder), anderzijds ruimer beleid (loslaten directe relatie met stad of dorp). De laatste tijd zijn er vaker initiatieven voor zonnevelden die voorzien in bovenlokale energiebehoefte. Deze initiatieven hebben dikwijls geen directe relatie met stad of dorp in de buurt. Het is van belang om deze, wanneer deze na toepassing van de zonneladder mogelijk zijn, te geleiden naar de beste plekken. Hierbij de principes 'zuinig en meervoudig ruimtegebruik', 'omgevingskwaliteiten als ontwerpbasis', 'koppelen en verbinden', 'ja, mits', en 'aansluiten bij wat er al gebeurt' betrekken.

<i>was</i>	<i>wordt</i>	<i>onderbouwing</i>
<ul style="list-style-type: none"> Gemeente zorgt voor zorgvuldige landschappelijke inpassing. Op Waddeneilanden is opstelling mogelijk die niet aansluit op een dorp. 	<p>De resultaten van de RES krijgen straks een plek in beleid en programma's.</p> <ul style="list-style-type: none"> Handhaven. Bij grotere, regionale zonnevelden meer provinciale betrokkenheid; zie hierboven. Handhaven. 	
<p>Notitie Sinnefjilden yn it lânskip</p> <ul style="list-style-type: none"> Hierin staan handreikingen/suggesties voor zorgvuldige inpassing van zonnevelden; deze worden gebruikt bij provinciale 'sinnetafels', waar relevante actoren gezamenlijk werken aan inpassing van zonnevelden. 	<ul style="list-style-type: none"> Handhaven als leidraad en inspiratiebron. Sluit aan op principes 'omgevingskwaliteiten als ontwerpbasis', en 'ruim op inhoud, sturen op proces'. 	
<p>Frysk Miljeuplan/ Streekplan</p> <ul style="list-style-type: none"> Werken aan een duurzaam Fryslân: geen schadelijke onttrekkingen of toevoegingen aan het fysieke leefmilieu. Duurzaam bodembeheer is onderdeel van het bovenstaande. Fryslân is voor een belangrijk deel schoon: veel milieudoelen in relatie tot woon- en leefklimaat van mensen zijn gehaald. Nu is van belang: dat wat schoon is, schoon houden, laatste knelpunten oplossen, en voorkomen dat nieuwe knelpunten ontstaan. Doel: Fries leefmilieu voldoet aan alle wettelijke milieunormen, en bestuurlijke afspraken over uitwerking wettelijke normen worden nagekomen. Omgevingsveiligheid vroegtijdig betrekken in 	<ul style="list-style-type: none"> Handhaven. Sluit aan bij principe 'gezond en veilig'. Handhaven. Duurzaam bodembeheer is vertaald in Omgevingsvisie, met in achtneming van principes 'zuinig en meervoudig ruimtegebruik', 'koppelen en verbinden', en 'gezondheid en veiligheid'. Handhaven. De invulling van het doel relateren aan principes 'gezond en veilig', en 'koppelen en verbinden (w.o. circulariteit)' en 'ja, mits'. Op verzoek van gemeenten kan een provinciale risicokaart de ruimtelijke afweging bij omgevingsveiligheid ca. ondersteunen. Nieuw doel: De leefomgeving is zodanig ingericht dat deze een bijdrage levert aan gezondheid van mensen, o.a. door het stimuleren van gezond leven, bewegen en ontmoeting. In dat kader mogelijkheden verkennen of 	<ul style="list-style-type: none"> Dit algemene principe neemt aan belang toe. Op Europees en rijksniveau spelen initiatieven voor duurzaam bodembeheer, bijv. in Deltaprogramma Agrarisch waterbeheer over nutriënten en gewasbescherming, Actieplan nitraat en bodem, bij duurzame pachtrelaties, bodemdaling, biomassa en voedsel, en functieverandering van agrarische bodems. Hoewel Friezen de leefbaarheid van hun omgeving hoog waarderen, worden enkele knelpunten op het gebied van gezondheid en onderlinge verbondenheid geconstateerd. 'Blue zone' aanpak verder uitwerken: verkennen, partijen bij elkaar brengen en verbinden, of een campagne meefinancieren.

was	wordt	onderbouwing
<p>ruimtelijke planvorming; aangeven op provinciale risicokaart/ milieu en overige belemmeringen; uit te werken in handleiding.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Wettelijke normen en afspraken toepassen bij verlenen milieuvergunningen aan bedrijven waarvoor provincie wettelijk bevoegd gezag is en bij provinciaal toezicht daarop en handhaving daarvan. Ook toepassen bij aanwijzing van verplichte milieubeschermingsgebieden voor stille en grondwater, bodemsaneringen op spoedlocaties, en bij taken op gebied van omgevingsveiligheid en geluidhinder. • De provincie hanteert geen strengere milieunormen dan wettelijke normen. • Op enkele plekken is de bodem nog ernstig verontreinigd of zijn er problemen op het gebied van omgevingsveiligheid of geluidhinder; deze laatste milieuknelpunten in Fryslân zullen de komende jaren gesaneerd worden. • Prioriteit bij bodemsanering urgente spoedlocaties; 1e bodemconvenant: voor 2016 alle bodemverontreinigingen gesaneerd of beheerst die risico's voor mensen opleveren. 2e Bodemconvenant: overige urgente spoedlocaties in 2020 gesaneerd of beheerst. 	<p>elementen uit de 'Blue zone'⁶ aanpak passen bij Fryslân en kunnen helpen om knelpunten op het gebied van gezondheid en onderlinge verbondenheid te verminderen.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Handhaven. Zie hierboven. • Minimaal uitgaan van wettelijke milieunormen. Wanneer in een gebied mogelijkheden en draagvlak zijn voor meer ambitieuze milieunormen, deze benutten. • Handhaven. • Handhaven. Gemeenten worden wettelijk verantwoordelijk voor alle bodemsaneringen. De provincie saneert de laatste spoedlocaties bodemverontreiniging waar ze wettelijk nog verantwoordelijk voor is. 	<ul style="list-style-type: none"> • Verder in te vullen bij vergunningverlening, toezicht en handhaving (FUMO). Omgevingsveiligheid i.r.t. ruimtelijke afwegingen evt. nader uitwerken. • Niet uitgesloten is dat ambitieniveau hoger komt te liggen in gebieden waar kansen liggen en dit haalbaar is. Nader af te wegen op gebiedsniveau op basis van (nieuwe) inzichten. • Tempo, urgentie e.d. van saneringen af te wegen op programmaniveau, afhankelijk van beschikbare middelen, prioriteiten en inzichten. Saneringen zijn bijna afgerond; in het nieuwe convenant met het rijk gaat het niet meer over saneringen. • De saneringen zijn bijna afgerond; het accent ligt nu op de overige urgente spoedlocaties. In het nieuwe convenant met het rijk gaat het niet meer om saneringen.

⁶ Een Blue zone is een gebied waar mensen bovengemiddeld gezond en vitaal oud worden, onder meer door onderlinge verbondenheid.

<i>was</i>	<i>wordt</i>	<i>onderbouwing</i>
<p>Structuurvisie Grutsk op 'e Romte/ Streekplan</p> <ul style="list-style-type: none"> • Grutsk op 'e Romte bundelt de waarden van landschap en cultuurhistorie (incl. archeologie en stedenbouw) in een samenhangende waardering en geeft richting aan toekomstige ruimtelijke veranderingen. Provinciale belangen zijn benoemd in een Top 10; daarin staan gebiedsoverschrijdende belangen en per deelgebied de kernkwaliteiten per regio. Bij elk belang is een richtinggevend advies gegeven. Grutsk op 'e Romte is als procesvereiste verwerkt in Verordening Romte Fryslân 2014. Archeologische paragraaf in ruimtelijke plannen opnemen en daarbij FAMKE gebruiken. • Ruimtelijke ontwikkelingen zorgvuldig inpassen in de omgeving op basis van belangen en kernkwaliteiten in Grutsk en van kernkwaliteiten van 9 landschapstypen in Streekplan; dit gebeurt o.a. via een ruimtelijke kwaliteitsparagraaf in bestemmingsplannen. Ontwerpen en inrichten mét ruimtelijke kwaliteit. • Geen specifiek beleid voor donkerte. Wel wordt om aandacht gevraagd voor duisternis als bijzondere kwaliteit van landschap. • In zones langs autosnelwegen extra aandacht voor landschap en beeldkwaliteit; reclame-uitingen zijn niet grootschalig. Terughoudendheid bij overschrijding grootschalige infrastructuur voor nieuwe stedelijke uitbreiding. Uitgangspunten voor plaatsing en inpassing zendmasten. 	<ul style="list-style-type: none"> • De wezenskenmerken van landschap, cultuurhistorie handhaven op basis van kernkwaliteiten in Grutsk op 'e Romte. Stimuleren dat gemeenten en partners de kernkwaliteiten op lokaal niveau verdiepen en toepassen. • Handhaven. Met gemeenten bekijken hoe hieraan verder invulling te geven en evt. afspraken over maken. Hierbij de principes 'omgevingskwaliteiten als ontwerp-basis', koppelen en verbinden', 'decentraal wat kan', 'ja, mits' en 'ruim op inhoud, sturen op proces' betrekken. • Donkerte in delen van Fryslân behouden en versterken. Inzetten op stimuleren, de uitvoering aan gemeenten over laten. En extra regelgeving voorkomen. • In Omgevingsvisie staan hier geen uitspraken meer over. De principes nemen dit over, als basis voor maatwerk. Evt. met gemeenten in dat kader afspraken maken over deze punten. 	<ul style="list-style-type: none"> • Hieraan invulling geven bij begeleiding en beoordeling van initiatieven en projecten, samen met partners; hierbij ook de principes toepassen. Dit vindt plaats in werkmethoden zoals de Nije Pleats methodiek en de Sinnetafels. Verwerken van Grutsk in Omgevingsverordening nog nader beoordelen. • Meer aandacht voor donkerte (als omgevingskwaliteit en voor gezondheid) sluit aan bij input vanuit Omgevingslab's. Past bij principe 'gezond en veilig'.

was	wordt	onderbouwing
<p>Verkeer- en vervoersplan (PVVP)/ Streekplan</p> <p>(mobiliteit) Hoofddoel is het realiseren van duurzaam verkeer- en vervoersysteem dat:</p> <ul style="list-style-type: none"> • voldoet aan verplaatsingsbehoefte inwoners en bezoekers, en aan behoefte om goederen te transporteren; • bijdraagt aan versterking economie en veilig is; • schade aan natuur, landschap en milieu beperkt. Onderdeel hiervan is het waar mogelijk terugdringen van autokilometers en bevorderen gebruik alternatieven zoals fiets en OV. <p>Dit hoofddoel is voor diverse onderdelen ingevuld, geconcretiseerd voor verschillende gebieden en uitgewerkt in een overzicht van projecten.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Streekplan: bereikbaarheidseisen van werkfuncties afstemmen op ontsluiting locaties. Mobiliteitstoets voor grootschalige ontwikkelingen met veel publiek/ personeel/ goederenstromen. <p>(Noordelijke Ontwikkelingsas ca.)</p> <ul style="list-style-type: none"> • In het Streekplan is de Noordelijke Ontwikkelingsas opgenomen, incl. Zuiderzeelijn met halteplaatsen Heerenveen, Drachten, en Leeuwarden. Verder: realisatie voorstadhalte 	<ul style="list-style-type: none"> • Handhaven. • Handhaven. • Handhaven. <p>Uitwerking, uitvoering en beheer van provinciale infrastructuur koppelen en verbinden aan andere opgaven en ambities, conform het principe 'koppelen en verbinden'.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Extra inzet op duurzame mobiliteit i.r.t. opgave energietransitie. Veel inspanningen zijn nodig voor het verduurzamen van verkeer en vervoer, o.a. door verband te leggen tussen duurzame opwekking van elektriciteit (en/of waterstof) en de overschakeling naar elektrisch vervoer. • Dit uitgangspunt vormt onderdeel van een integrale ruimtelijke afweging (zie ook bij zuinig ruimtegebruik); nadruk op concentratie van stedelijke functies rond vervoersknooppunten. Specifieke mobiliteitstoets is niet meer opgenomen; vormt onderdeel van brede integrale toets. • Zuiderzeelijn met halteplaatsen en Werpsterhoek zijn niet meer opgenomen. Wel wordt de optie van nieuw spoor genoemd, en wordt het Rijk gevraagd een Maatschappelijke Kosten en Baten Analyse (MKBA) naar de 	<ul style="list-style-type: none"> • Algemeen voor de genoemde punten: inzet (van middelen en inspanningen) en prioriteiten uitwerken en afwegen op programmaniveau.

was	wordt	onderbouwing
<p>Werpsterhoek, te combineren met opwaardering spoorverbinding Groningen-Leeuwarden.</p> <p>(verkeersveiligheid)</p> <ul style="list-style-type: none"> • Terugbrengen aantal verkeersdoden en ziekenhuisgewonden: in 2020 40% minder doden en 30% minder ziekenhuisgewonden t.o.v. 2002. We zorgen voor duurzaam veilige infrastructuur en stimuleren veilig gedrag door educatie en handhaving. <p>(wegen)</p> <ul style="list-style-type: none"> • Keuze voor duurzaam veilige wegenstructuur: concentratie van verkeer op hoofdstructuur van stroomwegen en gebiedsontsluitingswegen. Voor elk type weg wordt passende inrichting gekozen. Deze wordt vastgelegd in Provinciale richtlijn wegontwerp. De wegencategorisering is opgenomen in PVVP. Aan de inpassing van wegen wordt zorg besteed. Wegen worden adequaat onderhouden. • In het Streekplan zijn langs belangrijkste infrastructuur uitbreidingsruimten aangegeven die in beginsel bebouwingsvrij dienen te blijven. <p>(fiets)</p> <ul style="list-style-type: none"> • Doel: groei aandeel (elektrische) fiets in aantal verplaatsingen op afstanden tot 7,5 km én tot 15 km. Vier pijlers: ketenmobiliteit, infrastructuur, organisatie en communicatie. Vooral pijler infrastructuur is uitgewerkt. Hoofdfietsrou- 	<p>Lelylijn uit te voeren.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Inzet verkeersveiligheid intensiveren. Nul verkeersdoden in 2050. Sluit aan op principe 'gezond en veilig'. • Principes handhaven. Rekening houden met nieuwe verkeers- en vervoertechnieken, w.o. (gedeeltelijk) zelfrijdend vervoer. Samen met gemeenten wordt gekeken naar nieuwe indeling van provinciale wegen. • Niet meer in Omgevingsvisie opgenomen. Wel op beperkingen langs (vaar)wegen geattendeerd. • Principes handhaven. Gezamenlijke inzet met gemeenten op versterking regionale fietsnetwerken (hoofdfietsroutes) en aanleg van fietssnelwegen. 	<ul style="list-style-type: none"> • Inspanningen voor verkeersveiligheid verhogen, uit te werken op programmaniveau. • Nieuwe wegenindeling op programmaniveau verwerken. • In de Omgevingsverordening regels stellen aan ontwikkelingen in nabijheid van provinciale wegen en vaarwegen. • Mogelijkheden van versterking fietsnetwerken/ fietssnelwegen onderzoeken met partijen. Op programmaniveau verder uitwerken, ook qua middelen.

was	wordt	onderbouwing
<p>tenet bestaat uit fietssnelwegen en hoofdfietsroutes; inrichtingseisen en investeringsprogramma opgenomen.</p> <p>(openbaar vervoer: OV)</p> <ul style="list-style-type: none"> Provincie is verantwoordelijk voor OV per bus en regionaal spoor. Daarnaast is provincie sterk betrokken bij hoofdspoorwegnet. Jaarlijks geeft provincie €51 miljoen uit voor OV. Doel: voldoen aan behoefte van inwoners en bezoekers om zich te verplaatsen; terugdringen aantal autokilometers. <p>Aanpak in vier sporen: (1) hoge prioriteit voor OV, (2) vergroting kostendekking, o.a. door hogere tarieven, (3) kosteneffectief OV met sterke hoofdstructuur, aangevuld met regionale maatwerkoplossingen, (4) versterking ketenmobiliteit.</p> <p>Hoofdstructuur OV bestaat uit lijnennet collectief vervoer. Daarnaast is er georganiseerd individueel vervoer (de Opstapper). Alle steden en kernen met dorpsstatus beschikken over een vorm van OV op 400 m van zwaartepunt bebouwing.</p> <p>(goederenvervoer)</p> <ul style="list-style-type: none"> Belangrijkste wegen voor goederenvervoer zijn opgenomen in kwaliteitsnetwerk goederenvervoer. Op deze wegen speelt goederenvervoer een zwaardere rol in de afweging van knelpunten. <p>Stimuleren goederenvervoer over water en spoor.</p>	<ul style="list-style-type: none"> Principes handhaven, m.u.v. 400 m norm voor OV bereikbaarheid kernen vanwege strekken buslijnen. Kleine kernen blijven bereikbaar met OV, maar dat kan wel soms op grotere afstand zijn dan nu het geval is; evt. inzet van alternatieve oplossingen om daar te komen (autonoom vervoer). Hierbij wel letten op snelheid, gebruik en betaalbaarheid van buslijnen. De betaalbaarheid van OV vormt een steeds belangrijker aandachtspunt bij keuzes, ook vanwege de benodigde inspanningen voor verduurzaming van OV. Zo mogelijk gebruik maken van het principe 'aansluiten bij wat er al gebeurt'. <p>Verder ontwikkelen van knooppunten waar verschillende vormen van vervoer samenkomen (mobiliteits-hubs), en versterken van ketenmobiliteit en gecoördineerde dienstverlening: Mobility As A Service.</p> <ul style="list-style-type: none"> Voor de langere termijn kijken naar de mogelijkheden van nieuwe vervoersconcepten en -technieken. <ul style="list-style-type: none"> Kwaliteitsnetwerk goederenvervoer zit niet in Omgevingsvisie. Stimuleren goederenvervoer over water blijft gehandhaafd. Opwaarderen van beroepsvaarwegen past daar bij (zoals Van Harinxmakanaal) 	<ul style="list-style-type: none"> Dit sluit aan bij de huidige proeven m.b.t. het strekken van de lijnvoering van enkele buslijnen om snelheid en gebruik ervan te bevorderen. Het nieuwe principe wordt dus al toegepast. Opwaardering en classificering van vaarwegen verder af te wegen en regelen op programmaniveau.

<i>was</i>	<i>wordt</i>	<i>onderbouwing</i>
<p>(vaarwegen)</p> <ul style="list-style-type: none"> • Vaarweggebonden bedrijvigheid in stedelijke centra is ontsloten via beroepsvaarwegen. Vaarwegklasse is afgestemd op omvang vervoer. In de vaargebieden en daartussen liggen aantrekkelijke recreatieve vaarverbindingen. • Netwerken voor beroepsgoederenvervoer en recreatief vaarverkeer uitgewerkt. Zijtakken van P.M. kanaal moeten bevaarbaar zijn met schepen tot CEMT-klasse V. Langs de vaarwegen ligt aan weerszijden een beheerszone van max. 30 meter, waarbinnen ontheffing nodig is voor bouwwerken e.d. • Streekplan: Opwaarderen PM kanaal naar CEMT-klasse Va; voor van Harinxmakanaal is dit wenselijk. Zijtakken naar Drachten, Heerenveen en Sneek zijn met klasse IV voorlopig voldoende toegerust. • Streekplan: Voldoende beschikbaarheid van natte bedrijventerreinen op de aangegeven plekken, en deze reserveren voor vaarweggebonden bedrijven. <p>(uitvoering)</p> <ul style="list-style-type: none"> • Het PVVP bevat een overzicht van uit te voeren projecten. 	<ul style="list-style-type: none"> • Principes handhaven. Sluiten o.a. aan op principe 'koppelen en verbinden', en 'veilig en gezond'. Netwerk van recreatieve vaarwegen is niet in Omgevingsvisie opgenomen. Wel belang ervan benoemd. • Op basis van een brede economische analyse en een integrale kosten-baten studie, maken PS nog een nadere afweging over het opwaarderen van zijtakken PM kanaal. Van Harinxmakanaal komt in aanmerking voor opwaardering. • Zie hierboven. • Gehandhaafd. • Geen lijst van projecten in Omgevingsvisie. 	<ul style="list-style-type: none"> • Op programmaniveau evt. opwaardering van zijtakken PM kanaal nog nader afwegen; • Beheerszones langs vaarwegen zitten niet in Omgevingsvisie (zie hiervoor; hier wordt wel op geattendeerd); deze beheerszones kunnen in Omgevingsverordening geregeld worden. • Nog uit te voeren projecten op programmaniveau uitwerken.
<p>Veenweidevisie (2015)</p> <p>Geen uniforme strategie voor het hele veenweidegebied. In vervolgfase per deelgebied bekijken welke strategie en maatregelen het beste werken; oplossingen per gebied vervolgens uitwerken. Het</p>	<p>Nieuwe provinciale ambitie voor veenweidegebied: al in 2030 een watersysteem waarbij veenoxidatie, verzilting en verdroging zoveel mogelijk worden voorkomen. Dat moet</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Dit is conform Bestuursakkoord 2019-2023. Inzet komt o.a. voort uit maatschappelijke veranderingen en nieuwe ontwikkelingen, o.a. op het gebied van CO2 uitstoot als onderdeel

was	wordt	onderbouwing
<p>stoppen van veenafbraak op schaal veenweidegebied is niet reëel; gevolgen daarvan voor economie en leefbaarheid zijn te groot. Wel vertragen van veenafbraak, en in sommige gebieden verder gaan.</p> <p>Generieke maatregelen (geen spijt):</p> <ul style="list-style-type: none"> • Beperken drooglegging tot max. 90 cm; • Zo mogelijk instellen bredere hoogwaterzones rond lintbebouwing; • 'Maaiveld-daling-proof' maken van generiek beleid voor diverse onderwerpen/ thema's; • Voorlichting geven en onderzoek doen naar funderingen en funderingsproblematiek; • Saneren van hoogwatercircuits die niet effectief en efficiënt zijn; • Onderzoek doen naar en toepassen van duurzame oplossingen voor infrastructuur (m.n. wegen en rioleringen); • Onderzoek doen naar effecten maaiveld-daling op voorraad zoet grondwater en drinkwater. <p>In klei-op-veengebied en veengronden met dik veenpakket (vertragen maaiveld-daling):</p> <ul style="list-style-type: none"> • Instellen hogere zomerpeilen in klei-op-veen-gebieden (60 cm), zoveel mogelijk in combinatie met onderwaterdrainage; • Zoveel mogelijk beperken of voorkomen van kerende grondbewerking op pure veengronden met veenpakket > 80 cm. <p>Deelgebieden met meerdere opgaven:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Combineren en bundelen van maatregelen en geldstromen voor de verschillende opgaven; experimenteren, ervaring opdoen met nieuwe maatregelen, methoden en technieken; 	<p>bijdragen aan veenweidegebied waarin herstel van natuur en biodiversiteit optreedt, insecten en weidevogels zich goed kunnen handhaven en de CO2-uitstoot en bodemdaling afnemen. En waarin verdere schade aan huizen, kaden, rioleringen en kunstwerken sterk afneemt en natuurinclusieve, duurzame landbouw bestaat met een 'groen', kansrijk bedrijfsmodel. Concreet inspanssen voor de volgende doelen voor (uiterlijk) 2030:</p> <ul style="list-style-type: none"> • afname van CO2-uitstoot in Friese veenweidegebied; • beperken van meer of nieuwe schade aan woningen door bodemdaling; • tientallen succesvolle voorbeelden van nieuwe oplossingen voor landbouw op locaties waar landbouw nu onder druk staat. <p>Drie begrippen staan centraal in uitwerken van acties en maatregelen: integraliteit, maatwerk en samenwerking.</p> <ul style="list-style-type: none"> • De Veenweidevisie uit 2015 is toe aan actualisatie. Op dit moment vindt een Maatschappelijke Kosten en Baten Analyse (MKBA) plaats van verschillende scenario's voor het invullen van het Veenweide Uitvoeringsprogramma 2020-2030. Op basis van de MKBA wordt een scenariokeuze gemaakt voor het ambitieniveau voor het Friese veenweidegebied. Dit wordt t.z.t. verwerkt in de Omgevingsvisie. • Detaillering van maatregelen en peilniveaus zit niet meer in Omgevingsvisie. <p>Via het koppelen van opgaven extra inzet op biodiversiteit in het Veenweidegebied.</p>	<p>van de klimaataanpak en de bijdrage van veenafbraak daaraan, en de verhandelbaarheid van emissierechten CO2 (nieuwe verdienmodellen voor verhogen waterpeilen).</p> <ul style="list-style-type: none"> • In Uitvoeringsprogramma de maatregelen en acties voor 2020-2030 verder uitwerken en een samenwerkingsovereenkomst (SOK) opstellen. In SOK afspraken maken over aanpak en resultaten, taak- en verantwoordelijkheidsverdeling, kosten(dekking) en organisatie.

<i>was</i>	<i>wordt</i>	<i>onderbouwing</i>
<ul style="list-style-type: none"> In 6-9 kansrijke pilotgebieden experimenteren en ervaring opdoen met hogere peilen i.c.m. onderwaterdrainage/ natte teelten voor landbouw, weidevogelbeheer, natuurontwikkeling, hoogwaterzones kwetsbare funderingen e.d. <p>Maatwerk per deelgebied; op meerdere fronten meerwaarde bereiken via integrale aanpak. Veenafbraak verder vertragen, waar mogelijk stoppen. Veenweidevisie is geen eindbeeld maar startpunt van een nieuw traject. In 6-9 pilotgebieden specifieke veenweidekwaliteiten behouden. Uit te werken in uitvoeringsprogramma en gebiedsplannen.</p>		
<p>Agenda IJsselmeergebied 2050</p> <p>Ambities:</p> <ul style="list-style-type: none"> Landschappelijke en cultuurhistorische kernkwaliteiten vormen uitgangspunt bij ruimtelijke ontwikkelingen in het gebied; Toekomstbestendig water- en ecosysteem: borgen waterveiligheid, duurzaam gebruik strategische zoetwater- en drinkwatervoorraad, robuust ecosysteem in balans met waterbeheer en gebruiksfuncties, duurzame energiewinning met respect voor kernkwaliteiten; De potenties voor nationale en regionale economie optimaal benutten en uitbouwen, in relatie met kernkwaliteiten en randvoorwaarden water- en ecosysteem. <p>Principes:</p> <ul style="list-style-type: none"> Cultuurhistorie als leidraad voor ruimtelijke ontwikkeling; Ruimtelijke eenheid en diversiteit versterken; 	<ul style="list-style-type: none"> De ambities zijn vertaald in de Omgevingsvisie en wat verder uitgewerkt in richtinggevende uitspraken. De Omgevingsvisie geeft aan dat flexibel peilbeheer en verdere peilverhoging nodig kunnen zijn om in te spelen op klimaatverandering; toekomstige besluiten over IJsselmeerpeil afwegen op de gevolgen voor de IJsselmeerkust en voor een klimaatbestendige inrichting van Fryslân. Dit wijkt af van het eerdere standpunt van PS: 'geen verdere peilverhoging IJsselmeer na 2050'. De consequenties daarvan voor watervoorziening in achterland worden betrokken bij invulling van de klimaatopgave; De principes zijn vertaald in Omgevingsvisie; Keuze over peil IJsselmeer na 2050: zie hierboven. 	<ul style="list-style-type: none"> Ambities voor IJsselmeer sluiten aan op algemene ambities en principes in Omgevingsvisie. Principes voor IJsselmeer sluiten aan op ambities/ doelen en leidende principes in Omgevingsvisie.

<i>was</i>	<i>wordt</i>	<i>onderbouwing</i>
<ul style="list-style-type: none"> • Internationaal voorbeeld voor duurzame ontwikkeling in deltagebieden; • Borgen waterveiligheid; • Duurzaam gebruik strategische zoetwater- en drinkwatervoorraad; • Robuust ecosysteem in balans met waterbeheer en gebruiksfuncties; • Duurzame energiewinning met respect voor de kernkwaliteiten; • Aansprekende en gedifferentieerde toeristisch-recreatieve bestemming; • Optimale bijdrage aan woon- en vestigingsklimaat van Nederland; • Sterke nautische economie en meer transport over water; • Duurzame visserij in balans met de productiviteit van het ecosysteem. <p>Uit te werken, gebiedsbrede opgaven:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Klimaatadaptatie: Nader verkennen hoe vermindering van wateronttrekkingen uit IJsselmeer en Markermeer, gekoppeld kan worden aan nieuwe ontwikkelingen in de landbouw. Daarbij zal ook de relatie met bodemdaling en de verzilting gelegd worden; • Natuurontwikkeling: Behoud en herstel van de biodiversiteit i.r.t. andere gebruiksmogelijkheden IJsselmeer; • Energietransitie: Nader verkennen van de mogelijke bijdrage van het IJsselmeergebied aan de nationale opgave voor energietransitie, waaronder optimalisatie van bestaande en geplande windparken, koppeling met zonne- 	<ul style="list-style-type: none"> • Deze gebiedsbrede opgaven zijn opgenomen in de Omgevingsvisie. • Nader uitwerken met partners in RES en daarbij inzetten op meervoudig ruimtegebruik en combinatie van functies; zie hiervoor. De resultaten van de RES krijgen een plek in beleid en programma's. 	<ul style="list-style-type: none"> • Deze gebiedsbrede opgaven verder uitwerken met partners binnen het verband van de Gebiedsagenda IJsselmeer.

<i>was</i>	<i>wordt</i>	<i>onderbouwing</i>
<p>energie en kansen voor bodemecologie en visserij, ruimtelijke inpasbaarheid en mogelijke koppelkansen van nieuwe energieprojecten;</p> <ul style="list-style-type: none"> • Recreatie en toerisme: Benutten toeristisch-recreatieve potenties, rekening houdend met andere kwaliteiten; • Scheepvaart en nautische economie: Afwegen van investeringen t.b.v. groei van de nautische economie en scheepsbouw, waaronder plan voor verbreding van sluis bij Kornwerderzand; combineren met versterking gebiedskwaliteiten en andere gebruiksfuncties; • Duurzame visserij: transitie naar een duurzame visserij met economisch perspectief, in evenwicht met de natuurlijke productiviteit van het ecosysteem; • Verstedelijking: verstedelijkingdruk vanuit Metropoolregio Amsterdam en regio Zwolle inzetten voor kwaliteitsimpuls kusttrajecten. Op kleinere schaal hebben kernen langs o.a. de Friese Kust hun eigen dynamiek. Ook aandacht voor gebieden die kampen met economische en demografische krimp. 	<ul style="list-style-type: none"> • Verbreding van sluis bij Kornwerderzand t.b.v. scheepswerven en aanverwante bedrijvigheid, past bij het benutten van economische kansen. 	<ul style="list-style-type: none"> • Dit sluit aan op het Bestuursakkoord 2019-2023.
<p>Vierde Waterhuishoudingsplan/ Streekplan</p> <p><u>Algemene principes</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Calamiteiten- en rampenbestrijding zijn goed op orde, zodat schade en slachtoffers zoveel mogelijk beperkt blijven, en z.s.m. herstel kan plaatsvinden; • Duurzaam en innovatief. Samen met partners 	<ul style="list-style-type: none"> • Algemene principes zijn vertaald Omgevingsvisie. Deze sluiten goed aan op de principes 'zuinig en meervoudig ruimtegebruik', 'koppelen en verbinden', 'rolbewust' en 'aansluiten bij wat er al gebeurt'. 	<ul style="list-style-type: none"> • Algemene principes zijn nog steeds actueel en relevant.

<i>was</i>	<i>wordt</i>	<i>onderbouwing</i>
<p>streven naar innovatief watersysteem;</p> <ul style="list-style-type: none"> • Werken volgens principes integraal beheer watersysteem en waterketen. Samenhang kwaliteit en kwantiteit grond- en oppervlaktewater; relatie met beleidsterreinen als ruimtelijke ordening, natuur, landschap, recreatie; • Doelmatigheid en kostenefficiëntie bij aanleg, beheer en onderhoud van watersystemen en in waterketen; • Klimaatbestendig en robuust. Bij opstellen beleid rekening houden met onzekerheden in klimaatverandering; • Integrale uitvoering maatregelen: o.a. bij dijkversterkingen, drinkwaterwinlocaties, KRW maatregelen koppelen aan andere opgaves: oever- en kadeherstel, maatregelen Natura 2000; met ruimtelijke kwaliteit en landschappelijke inpassing. <p><u>waterveiligheid</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Inwoners en economie zijn goed beschermd tegen overstromingen en wateroverlast. Fryslân is waterrobuust en klimaatbestendig ingericht waardoor gevolgen van wateroverlast of overstroming zo klein mogelijk zijn. • Alle waterkeringen moeten voldoende hoog en sterk blijven, zodat kans op doorbraak (heel) klein blijft. Anticiperen op te verwachten klimaatverandering. 	<p>Uitgangspunten voor een klimaatbestendig en robuust watersysteem (via mix van technische en ruimtelijke maatregelen) verder uitwerken door het koppelen en verbinden van opgaven, met de omgevingskwaliteiten als ontwerpbasis. Samen met gemeenten en waterschap onderzoek doen naar mogelijkheden voor combinatie van functies, en naar de inzet van het instrumentarium van de Omgevingswet om de ruimtevrage voor een klimaatadaptieve inrichting te realiseren.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Deze uitgangspunten voor waterveiligheid zijn gehandhaafd. Meer accent ligt op ruimtelijke maatregelen, naast technische maatregelen en meer inzet op acceptatie, wat betekent dat voor een toekomstbestendig watersysteem de natuurlijke situatie in bepaalde gebieden als uitgangspunt genomen wordt. Dit kan een verschuiving betekenen naar functie volgt peil. • Handhaven. Nader uitwerken met partners en inzetten op meervoudig ruimtegebruik en combinatie van functies. Past bij principes 'zuinig en meervoudig ruimtegebruik' en 'koppelen en verbinden'. • Meer nadruk op multifunctionaliteit en koppelkansen bij dijkversterking; bijv. overslagbestendige, multifunc- 	<p>Deze algemene uitgangspunten waterveiligheid zijn nog steeds actueel en relevant, en wat verder aangescherpt. Nader uitwerken op programmaniveau, waaronder vertaling van ruimtelijke maatregelen naar bergingsgebieden en evt. noodopslag bij calamiteiten.</p>

was	wordt	onderbouwing
<ul style="list-style-type: none"> • Accepteren van beperkte mate van regionale wateroverlast; • Voorkeur voor prioriteitstrits: eerst vasthouden, dan bergen en tenslotte afvoeren (VBA). • Boezemsysteem en deelsystemen (polders) moeten robuust en veerkrachtig worden ingericht; voldoende anticipatie op de gevolgen van klimaatverandering. • Goede ruimtelijke inrichting die bijdraagt aan beperken nadelige gevolgen van evt. overstroming of van wateroverlast door extreme neerslag. Fryslân is in 2050 klimaatbestendig en waterrobuust ingericht. • Bij verplichte watertoets voor ruimtelijke (her)ontwikkelingen (van locatiekeuze tot inrichting), zijn waterveiligheid en risico op wateroverlast expliciet meegewogen. 	<p>tionele dijken in combinatie met vooroverontwikkeling en kweldervorming; past bij principes 'zuinig en meervoudig ruimtegebruik', 'koppelen en verbinden';</p> <ul style="list-style-type: none"> • Geen reserveringszones voor dijkversterking in Omgevingsvisie meer opgenomen. Wel samen met Wetterskip Fryslân bekijken waar het nodig is om reserveringszones voor dijkversterking te borgen in de Omgevingsverordening. • Meer flexibel omgaan met beschermingsniveau in polders; sluit aan op principes 'zuinig en meervoudig ruimtegebruik', 'ja, mits', en 'ruim op inhoud, sturen op proces'. • Handhaven. • Integrale studie naar Friese boezem en aansluitende polders wordt uitgevoerd. Resultaten daarvan voor de toekomstige inrichting op langere termijn t.z.t. verwerken in Omgevingsvisie. • Uitgangspunt handhaven. Is nader ingevuld in Omgevingsvisie, verder uit te werken op programmaniveau. Principe van meerlaagsveiligheid toepassen: d.w.z. werken aan drie lagen van veiligheid: 1. preventie, 2. ruimtelijke inrichting, en 3. Calamiteitenbeheersing, en vertalen naar ruimtelijke inrichting. Verwezen is naar de klimaatstresstesten en watertoets, en toepassing daarvan door gemeenten. • Meer aandacht voor gewenst. Samen met gemeenten en waterschap meer werk maken van waterrobuust 	<ul style="list-style-type: none"> • Normen voor regionale wateroverlast verder uitwerken in Omgevingsprogramma water. Normen voor secundaire kerin- gen regelen in Omgevingsverordening. • Sluit aan bij meer accent op ruimtelijke maatregelen (mix van technische en ruimtelijke maatregelen). • Gemeenten hebben hier ook steeds meer aandacht voor. Het is gewenst om hierover kennis en ervaringen uit te wisselen. Waterschap en provincie kunnen hier een rol in vervullen. Bij verdere invulling uitgaan van de inhoudelijke principes en samenwerkingsprincipes. • Afwegen of het nodig is om 'waterrobuust bouwen' te regelen in Omgevingsverordening. Bij toepassing van watertoets voor ruimtelijke plannen in ieder geval nadrukkelijker op letten.

was	wordt	onderbouwing
<p><u>Voldoende water</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Grond- en oppervlaktewatersysteem is zo ingericht dat verschillende functies en gebruikers zo optimaal mogelijk bediend worden, nu en in toekomst; niet teveel en niet te weinig water voor landbouw, recreatie, natuur en drinkwatervoorziening. Goede verdeling van water tussen landelijk en stedelijk gebied; • Jaarlijks bestrijden verdroging van 250 ha natuurgebied. Prioriteit bij Europese verplichtingen (Natura 2000 en grondwateropgave KRW); • Behoud grote voorraad zoet grondwater van goede kwaliteit voor drinkwater. Balans tussen onttrekkingen en natuurlijke aanvulling, zowel kwantitatief als kwalitatief. Onttrekkingen of infiltraties doen geen onevenredige afbreuk aan andere belangen, en tasten duurzaamheid grondwatersysteem niet aan; • Betrouwbare en duurzame drinkwaterwinning voor iedereen in Fryslân; drinkwater is van goede kwaliteit. Evenwicht vraag en aanbod; • Onttrekkingen van grondwater of infiltraties mogen geen onevenredige afbreuk doen aan andere belangen, en duurzaamheid grondwatersysteem niet aantasten; • Grote industriële onttrekkingen zijn toegestaan voor laagwaardig gebruik (zoals koelwater), mits voldoende onderbouwd dat er geen redelijke alternatieven zijn; • Bodemenergiesystemen beïnvloeden elkaar niet negatief. Daarom systemen op elkaar afstemmen; mogen ook geen risico's voor 	<p>bouwen: bouwen van risicovolle functies in lage gebieden alleen als voldoende hoog wordt gebouwd of andere voorzieningen worden getroffen.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Handhaven van dit uitgangspunt. Wel meer uitgaan van de natuurlijke omstandigheden. Bekijken in welke gevallen en onder welke condities het gewenste waterpeil uitgangspunt kan zijn voor de functie. In die gevallen is er een verschuiving van het principe: van 'peil volgt functie', naar meer 'functie volgt peil'. • Jaarlijkse taakstelling verdrogingsbestrijding aangeven op programmaniveau. • Uitgangspunt handhaven. Principe van zuinig en meervoudig ruimtegebruik (bijv. drinkwatervoorraad i.r.t. geothermie) ook in de diepe ondergrond uitwerken; afwegingskader ontwikkelen voor de verschillende ondergrondse functies. Verder onderzoek doen naar strategische grondwatervoorraden voor de lange termijn, incl. gewenste bescherming. • Handhaven. • Handhaven. • Industriële onttrekkingen blijven toegestaan. De voorwaarden waaronder zijn niet uitgewerkt in de Omgevingsvisie. Op programmaniveau aangeven. • Handhaven. Deze uitspraak heeft een relatie met opgave energietransitie. Geothermie en KWO moeten goed op grondwater worden afgestemd. Geothermie 	<ul style="list-style-type: none"> • Concrete invulling van dit uitgangspunt opnemen op programmaniveau. • Jaarlijkse taakstelling verdrogingsbestrijding natuurgebieden opnemen en afwegen op programmaniveau. • Grondwaterstudie doet onderzoek naar grondwaterreserves. Dit kan leiden tot aanwijzen grondwaterreserves (ASV= aanvullende strategische voorraden) voor lange termijn met bijbehorende bescherming. Dit kan gevolgen voor het ruimtegebruik en ruimtelijke ontwikkelingen en energieopwekking. Resultaten t.z.t. zo nodig verwerken in Omgevingsvisie. • Zie hierboven. • Op programmaniveau nader invullen.

<i>was</i>	<i>wordt</i>	<i>onderbouwing</i>
<p>grondwater opleveren.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Voor peilbeleid gelden kaders per deelgebied: <ul style="list-style-type: none"> ○ Zandgebieden: extra inzetten op waterconservering en vasthouden vrij afstromend water; ○ Waddengebied: accent op conservering, zelfvoorziening en vergroten zoetwatervoorraad; ○ Noordelijk kust- en zeeleigebied: accent op terugdringen verzilting; ○ Veenweidegebied: accent op vertraging inklinken veenpakket en voorkomen negatieve gevolgen daarvan; ○ IJsselmeer: Met Deltabeslissing IJsselmeergebied geldt voor IJsselmeer ander peilbeheer. Hiervoor zullen mitigerende maatregelen worden uitgevoerd. Gelet op negatieve effecten, voorkomen dat in toekomst het peil nog verder opgezet wordt. Daarom op langere termijn minder afhankelijk worden van zoet water uit IJsselmeer. • Schade en overlast tijdens extreme droogte door tekort zoet grond- of oppervlaktewater zoveel mogelijk beperken. In verdringingsreeks aangeven hoe water dan verdeeld wordt. <p><u>Schoon water</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Oppervlaktewater van goede kwaliteit voor gezonde en veerkrachtige ecosystemen; water kan veilig gebruikt worden door bedrijven en burgers. Water is schoon als de doelstellingen 	<p>en KWO mogen geen risico's op verontreiniging van grondwater voor drinkwaterwinning opleveren.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kaders peilbeleid op hoofdlijnen handhaven. Zie ook Veenweidevisie en Agenda IJsselmeergebied 2050, hierboven. • Voor het IJsselmeer geeft de Omgevingsvisie aan dat flexibel peilbeheer en verdere peilverhoging nodig kunnen zijn om in te spelen op klimaatverandering; toekomstige besluiten over IJsselmeerpeil wel afwegen op gevolgen voor IJsselmeerkust en voor klimaatbestendige inrichting van Fryslân (zie ook hiervoor). Inzet op minder afhankelijkheid van IJsselmeerwater in het achterland blijft. • Handhaven. Verdringingsreeks bij droogte zit niet in de Omgevingsvisie. Verwezen wordt naar programma. Daarnaast uitwerken van het voorzieningenniveau in het Deltaplan zoet water. • Doelstelling op algemeen niveau is gehandhaafd: KRW doelen voor waterkwaliteit realiseren. 	<ul style="list-style-type: none"> • Verdere invulling van kaders peilbeleid (inhoud en proces) opnemen op programmaniveau en in Omgevings-/ Waterverordening. Dit biedt meer flexibiliteit en ruimte voor maatwerk, ook om te spelen op nieuwe ontwikkelingen en inzichten. • Verdringingsreeks invullen op programmaniveau. Dit biedt mogelijkheden om snel in te spelen op nieuwe ontwikkelingen en inzichten. • Invulling doelstelling, in combinatie met maatregelen, uitwerken op programmaniveau. Voor de 'overige wateren' worden samen met de derde KRW

was	wordt	onderbouwing
<p>voor chemische en ecologische toestand volgens Kaderrichtlijn Water (KRW)⁷ zijn gehaald. Voor overige wateren (geen onderdeel van KRW) gelden nu geen kwaliteitsdoelen.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Doelen KRW zijn uiterlijk in 2027 behaald. • Provincie is verantwoordelijk voor bescherming van openbare drinkwatervoorziening. • Streven naar uitstekend imago als gastvrije water(recreatie) provincie. Op alle aangewezen zwemlocaties kan veilig en in schoon water gezwommen worden. Inzet op méér aangewezen zwemlocaties. In 2027 voldoen alle zwemlocaties minimaal aan kwaliteitsklasse 'goed' volgens wet Hygiëne en veiligheid badinrichtingen en zwemgelegenheden. • Friese burgers zijn als eindgebruikers goed geïnformeerd over waterketen in relatie tot eigen handelen (waterbewustzijn) en weten wat ze zelf kunnen doen om water en energie te besparen en welke afvalproducten niet in waterketen terecht moeten komen. • "Wij volgen de ontwikkelingen van de waterkwaliteit in het grondwatersysteem nauwlettend. Daarmee zorgen we voor een goed en actueel inzicht in de kwaliteit van het grondwater. Deze informatie is cruciaal voor het bepalen van het beleid." 	<ul style="list-style-type: none"> • Doelen KRW handhaven. Datum/ tempo wordt in Omgevingsvisie niet genoemd. • Handhaven. Verwezen wordt naar bescherming van de grondwaterbeschermingsgebieden in de Omgevingsverordening. • Handhaven. Inzet op goede zwemwaterkwaliteit voor de hele boezem. Dit dient meerdere doelen (o.a. recreatie, gezondheid, vestigingsklimaat, kwaliteit leefomgeving), en past daarmee goed bij principes 'koppelen en verbinden', en 'gezond en veilig'. • Dit onderwerp is niet opgenomen in de Omgevingsvisie. • Handhaven. 	<p>stroomgebiedsbeheerplannen in 2021 de ambitie en kwaliteitsdoelen bepaald. Sturen op ecologie in wateren die direct invloed op het KRW waterlichamen hebben (afwenteling), is een aanbeveling.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Op programmaniveau aangeven hoe en in welk tempo de doelen KRW gehaald worden. • Bescherming grondwater (incl. evt. strategische grondwatervoorraden) regelen in Omgevingsverordening. • De evaluatie Fries merenproject / Watervisie zet in op een op goede zwemwaterkwaliteit voor de hele boezem. Maatregelen voor (meer) zwemlocaties in de hele boezem uitwerken op programmaniveau, incl. urgentie/ prioriteit. • Voorlichting, educatie e.d. verder uitwerken op programmaniveau. Mogelijk als onderdeel van een bredere bewustwordingscampagne gericht op het klimaat. • Met name vanwege de gevolgen van de klimaatverandering blijft de monitoring van (grond)waterkwaliteit relevant. Dit verder invullen op programmaniveau.

⁷ De Kaderrichtlijn Water (KRW) is een Europese richtlijn met daarin doelen voor waterkwaliteit voor verschillende typen water, die in 2027 gerealiseerd moeten zijn.

<i>was</i>	<i>wordt</i>	<i>onderbouwing</i>
<p>In het Streekplan staan nog enkele specifieke punten:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ruimtelijke reservering voor een of meer boezemgemaal in NW en NO Fryslân; • Inrichten min. 350 ha. waterretentiegebieden; • Uitbreiding Friese boezem met min. 700 ha.; • Zoekgebied extra spuicapaciteit Afsluitdijk; • Onderzoek noodzaak calamiteitenpolders; • Onderzoek naar regionale waterconservering; • Alleen in bijzondere situaties is nog ruimte voor nieuwe buitendijkse ontwikkelingen: voor watergebonden functies en herstructurering van bestaande functies; voorwaarden hierbij zijn aangegeven, evenals aantallen permanente strandpaviljoens per Waddeneiland; • Aankondiging van een checklist voor de watertoets als handreiking aan gemeenten voor invulling van de waterparagraaf in ruimtelijke plannen; o.a. gebruik maken van waterkansen- en watterisicokaarten. 	<ul style="list-style-type: none"> • In de Omgevingsvisie staan geen uitspraken meer over boezemgemaal en spuicapaciteit (deels gerealiseerd). Noodzaak van ruimte voor waterconservering, retentie- en overloopgebieden is onderdeel van de opgave klimaatadaptatie; verder te onderzoeken in het kader van o.a. de Boezemstudie en de Grondwaterstudie. Oppervlakten en zoekgebieden worden niet meer aangegeven; verder in te vullen op programmaniveau. In de Omgevingsvisie staan geen uitspraken meer over buitendijkse ontwikkelingen, strandpaviljoens en checklist voor de watertoets; kan naar behoefte op programmaniveau worden opgepakt. Wel invulling geven aan zonering van kustzone Waddeneilanden o.g.v. Kustpact, op programmaniveau en zo nodig in Omgevingsverordening uit te werken. 	<ul style="list-style-type: none"> • Actuele punten (realisatie van doelen) zo nodig verder uitwerken op programmaniveau. Checklist watertoets zou i.o.m. gemeenten en waterschap verder invulling kunnen krijgen, als service voor de watertoets (bijv. voor de uitwerking van waterrobuust bouwen).